

Τίτλος Ερευνητικού Προγράμματος: «Η προοπτική μιας μακροχρόνιας παραμονής των προσφύγων και των μεταναστών στην Ελλάδα:

Ανάδειξη των δημογραφικών και κοινωνικοοικονομικών συνεπειών και η σημασία τους για την αποδοχή της προοπτικής αυτής από την ελληνική κοινωνία»

Επιστημονικός Υπεύθυνος: Καθηγητής Κωνσταντίνος Ρόντος

21 Ιουλίου 2020

Το Τμήμα Κοινωνιολογίας του Πανεπιστημίου Αιγαίου με Επιστημονικό Υπεύθυνο τον Καθηγητή Κωνσταντίνο Ρόντο και σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, το Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών και το Γερμανικό Πανεπιστήμιο της Ιορδανίας, υλοποιεί ερευνητικό πρόγραμμα με τίτλο: «Η προοπτική μιας μακροχρόνιας παραμονής των προσφύγων και των μεταναστών στην Ελλάδα: Ανάδειξη των δημογραφικών και κοινωνικοοικονομικών συνεπειών και η σημασία τους για την αποδοχή της προοπτικής αυτής από την ελληνική κοινωνία». Η ερευνητική δράση υποστηρίζεται χρηματοδοτικά από το ΕΛ.ΙΔ.Ε.Κ.

Από το 2015 μεγάλος όγκος προσφύγων και μεταναστών επιχειρεί να εισέλθει στην Ευρώπη μέσα από συγκεκριμένες πύλες εισόδου του νοτίου τμήματός της. Η Ελλάδα βρίσκεται στο επίκεντρο αυτών των εξελίξεων. Πρέπει να επισημανθεί ότι η μεταναστευτική κίνηση εμφανίζει έντονες και απρόβλεπτες διακυμάνσεις και συνδέεται με εκτεταμένες κοινωνικοοικονομικές και δημογραφικές συνέπειες που τονίζουν εμφατικά την ανάγκη συνεχούς επιστημονικής παρακολούθησης και διαρκούς καταγραφής όλων των εκφάνσεων αυτού του πολυδαίδαλου και δυναμικού φαινομένου.

Η αποτελεσματική άσκηση μεταναστευτικής πολιτικής στη βάση της θεσμικής και κοινωνικής ένταξης αυτών των πληθυσμών θα πρέπει να συντελείται στο πλαίσιο έγκυρων μηχανισμών αδιάλειπτης καταγραφής και συνεχούς παρακολούθησης του μεταναστευτικού ζητήματος. Η ολιστική προσέγγιση άσκησης πολιτικής, που επιχειρείται στο παρόν πρόγραμμα, αναμένεται να αμβλύνει τις προκαταλήψεις και στερεοτυπικές συμπεριφορές και να οδηγήσει στην ομαλή συνύπαρξη των προσφύγων και μεταναστών με τις τοπικές κοινότητες. Κρίσιμες πτυχές του φαινομένου διερευνώνται επιστημονικά παράλληλα με τη στάση της ελληνικής κοινωνίας σε αυτή την προοπτική, προκειμένου να ενισχυθεί η επιστημονική γνώση σε αυτό το πεδίο. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στις εφαρμοζόμενες κρατικές πολιτικές με στόχο την ομαλή ένταξη των προσφύγων και των μεταναστών στις κοινότητες υποδοχής, επιπροσθέτως του τρόπου με τον οποίο η ελληνική κοινωνία ανταποκρίνεται σε αυτή την προοπτική.

Με βάση την παραπάνω ανάλυση και προς την κατεύθυνση της αρμονικής κοινωνικής ένταξης των εισερχόμενων πληθυσμών, θα διερευνηθεί μια πληθώρα παραγόντων με τη χρήση εμπειρικών μεθόδων και την κριτική ανάλυση θεωρητικών προσεγγίσεων. Επιπρόσθετα, δίνεται ιδιαίτερη προσοχή στις κοινωνικές, οικονομικές και δημογραφικές συνέπειες των μαζικών εισροών στις τοπικές κοινότητες με στόχο την προώθηση νέων προσεγγίσεων σχετικά με το κρίσιμο ζήτημα της ένταξης των μεταναστών και των προσφύγων και την προώθηση της δημόσιας συζήτησης και των εφαρμοζόμενων πρακτικών. Κατά συνέπεια, η έρευνα πρόκειται να αναδείξει τα προβλήματα και τις πραγματικές ανάγκες των προσφύγων και των μεταναστών, ώστε να σχεδιάζονται αποτελεσματικές πολιτικές δράσεις στους τόπους φιλοξενίας. Επιπλέον, η μελέτη των μεταναστευτικών ρευμάτων του παρελθόντος θα συνδράμει στην ανάλυση των πραγματικών επιπτώσεων αυτών των αφίξεων στην κοινωνική διάρθρωση των συνδεδεμένων περιοχών κυρίως ως προς την εφαρμογή των πολιτικών από τους κρατικούς φορείς. Η Ελλάδα, ειδικότερα, έχει βιώσει τέτοιες ανθρώπινες ροές όχι μόνο ως χώρα προορισμού, αλλά και ως χώρα προέλευσης.

Επίσης, θα διερευνηθούν διεξοδικά οι στάσεις και οι πεποιθήσεις των τοπικών κοινωνιών ως προς τη μακροχρόνια εγκατάσταση προσφύγων και μεταναστών και τις υποκείμενες αιτίες αυτών των συμπεριφορών και αντιλήψεων. Θα πρέπει να τονιστεί ότι οι απόψεις σχετικά με τη μετανάστευση διαμορφώνονται τόσο από τα χαρακτηριστικά της χώρας όσο και από τα ιδιαίτερα γνωρίσματα των κατοίκων της. Η ανάγκη για αντικειμενική πληροφόρηση που παρέχεται από την εμπειρική κοινωνική έρευνα κρίνεται κρίσιμη αναφορικά με τη μελέτη του υπό διερεύνηση θέματος και τις παραγόμενες κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τη χάραξη πολιτικών. Οι χρησιμοποιούμενες εμπειρικές μέθοδοι θα συμβάλλουν: α) στον προσδιορισμό επιμέρους παραμέτρων του θέματος που δεν είναι ευρέως γνωστές και β) στη διάλυση κάθε διαστρεβλωμένης εικόνας και εσφαλμένων αντιλήψεων που επηρεάζουν τη στάση των κατοίκων προς τους μετανάστες και τους πρόσφυγες.

Πιο αναλυτικά, η εμπειρική έρευνα θα συμπεριλάβει πρωτογενή έρευνα σε περιοχές της χώρας για τη μελέτη των στάσεων και αντιλήψεων σχετικά με τη μακροπρόθεσμη παραμονή των προσφύγων-μεταναστών και των προσδιοριστικών παραγόντων που διαμορφώνουν αυτές τις απόψεις, καθώς και ανάλυση των στοιχείων με σκοπό τη συστηματική διερεύνηση των δημογραφικών, κοινωνικών και οικονομικών συνεπειών ως προς τη μόνιμη/μακροχρόνια εγκατάσταση των προαναφερθέντων πληθυσμών. Επιπλέον, με τη χρήση στοιχείων που προέρχονται από δευτερογενείς πηγές δεδομένων θα

κατασκευαστούν δείκτες για μια περίοδο ετών σχετικά με την οικονομική, κοινωνική και δημογραφική διάρθρωση στην Ελλάδα και τον τρόπο που οι πρόσφυγες-μετανάστες αλληλεπιδρούν με αυτήν.

Ένα συνεκτικό πλαίσιο πολιτικής που λαμβάνει υπόψη τις τοπικές ανάγκες και υποδομές, τους εθνικούς στόχους και το ευρύτερο ευρωπαϊκό περιβάλλον αποτελεί αποτελεσματικό μέσο προώθησης μιας βιώσιμης λύσης στη βάση του αμοιβαίου σεβασμού. Τα αποτελέσματα της έρευνας αναμένεται να ενισχύσουν τη διαμόρφωση και την εφαρμογή τεκμηριωμένων πολιτικών αναφορικά με την υποστήριξη αυτών των πληθυσμών και την ισότιμη συμμετοχή τους στην κοινωνία.

Η τρέχουσα έρευνα θα αναλύσει ενδελεχώς τα θεσμικά εμπόδια και τις διαρθρωτικές δυσκαμψίες για την εξάλειψη των διακρίσεων που εντοπίζονται σε διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα. Μέσα από την καλύτερη κατανόηση των μηχανισμών που συνδέονται με αυτό το φαινόμενο, η μελέτη θα συμβάλλει στον καθορισμό της ερευνητικής ατζέντας σχετικά με τις παρεμβάσεις πολιτικής, ώστε να μειωθεί ο κίνδυνος κοινωνικού αποκλεισμού και απομόνωσης. Επίσης, το ερευνητικό έργο αναμένεται να έχει σημαντική επίπτωση όχι μόνο σε ζητήματα πρακτικής φύσεως, αλλά και στην απαιτούμενη αλλαγή στο σύστημα αξιών που είναι αναγκαία για μια ομαλή μετάβαση προς μια βιώσιμη και συνεκτική κοινωνία.

Η έρευνα θα συμβάλλει στη διατύπωση συστάσεων πολιτικής και στην εφαρμογή εργαλείων για την υποστήριξη και ανάπτυξη της διαπολιτισμικής ικανότητας και τη μείωση των εμποδίων που παρακωλύουν την προώθηση διαύλων πολιτιστικής επικοινωνίας, ενίσχυσης της εμπιστοσύνης και γεφύρωσης των ανισοτήτων. Τα ερευνητικά ευρήματα μπορούν να αποτελέσουν πυλώνες πολιτικής από τους δραστηριοποιούμενους φορείς στις περιοχές υποδοχής (π.χ. διαμορφωτές πολιτικής και κρατικοί φορείς, ερευνητές, ΜΚΟ κλπ.) προκειμένου να διασφαλιστεί μια στέρεη βάση για το δημόσιο διάλογο στο σχετικό πεδίο. Η ένταξη των προσφύγων και μεταναστών συνιστά μια δυναμική, πολύπλευρη και διαδραστική διαδικασία μεταξύ των κοινωνικών και πολιτικών θεσμών, καθώς και των κατοίκων με τους πρόσφυγες και μετανάστες στις κοινότητες υποδοχής, προκειμένου να γίνει η διαχείριση της αυξανόμενης πολυμορφίας και να διαχυθούν τα κοινωνικά οφέλη. Τέλος, θα υπάρξουν απαντήσεις σχετικά με το κατά πόσο η ελληνική κοινωνία αλλά και οι εισερχόμενοι πληθυσμοί συγκλίνουν στη προοπτική συμβίωσης στα πλαίσια μιας πολυπολιτισμικής κοινωνίας.

Υιοθετώντας μια διεπιστημονική προσέγγιση, τελικός στόχος της παρούσας μελέτης είναι η διαμόρφωση ενός πλήρους σχεδίου αντιμετώπισης του πρόσφατου μεταναστευτικού-προσφυγικού ζητήματος στη βάση της άμβλυνσης των ξενοφοβικών τάσεων και συμβολής στην αρμονικότερη συμβίωση των προσφύγων-μεταναστών με τις τοπικές κοινωνίες. Κατ' αυτό τον τρόπο, τα ερευνητικά αποτελέσματα αναμένεται να εμπλουτίσουν την υπάρχουσα γνώση, ώστε να επέλθουν κατάλληλες τροποποιήσεις στο θεσμικό πλαίσιο και να ενισχυθεί η αποτελεσματικότητα της μεταναστευτικής πολιτικής. Επιπρόσθετα, οι ερευνητικές προσεγγίσεις θα βοηθήσουν περαιτέρω τις εμπλεκόμενες περιοχές να αντιμετωπίσουν τις επερχόμενες προκλήσεις παράλληλα με την ευρεία εφαρμογή των συνδεδεμένων πολιτικών σε τοπικό, εθνικό, Ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο. Συνεπώς, αναμένονται ερευνητικές απαντήσεις σε ένα ζήτημα αιχμής που έχει τεράστια επίδραση στην ελληνική και ευρωπαϊκή κοινωνία.